

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ” ^(підпис) 2020 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр**

**зі спеціальності 051 «Економіка»
за освітньою програмою
«Бізнес-статистика та аналітика»**

на тему: «Статистичний аналіз рівня правопорушень в Україні»

Виконавець:

студентка факультету економіки та управління
підприємництвом

Нефідова Н.Р. _

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Ольвінська Ю.О. _

АНОТАЦІЯ

Нефідова Н. Р.

(прізвище та ініціали студента)

«Статистичний аналіз рівня правопорушень в Україні»,

(назва кваліфікаційної роботи)

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності

051 «Економіка» за освітньою програмою

«Бізнес-статистика та аналітика»,

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2020 рік

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – правопорушення та злочинність

У роботі розглядаються теоретичні та методологічні питання щодо статистичної оцінки правопорушень та злочинності в Україні, проведено аналіз динаміки рівня правопорушень та злочинності в Україні. Проаналізована структура злочинів. Проведено аналіз регіональних особливостей розповсюдженості злочинності в Україні. Побудована кореляційно-регресійна модель рівня злочинності в Україні. Зроблено прогноз рівня злочинності на майбутні роки .

Ключові слова: правопорушення, злочинність, рівень злочинності латентна злочинність, види злочинів, статистичний аналіз

ANNOTATION

Nefidova N.R.,

(surname and initials of the student)

«Statistical analysis of the level of offenses in Ukraine»

(title of qualification work)

qualifying work for obtaining an educational bachelor's degree in special

051 «Economics» for the educational program

"Business statistics and analytics",

Odessa National University of Economics

Odessa, 2020

The qualification work of the bachelor's degree consists of three sections. The object of the study - the offense and crime

The article deals with theoretical and methodological issues concerning the statistical evaluation of offenses and crime in Ukraine, analysis of the dynamics of the level of offenses and crime in Ukraine. The structure of crimes is analyzed. The analysis of regional peculiarities of the prevalence of crime in Ukraine is carried out. A correlation-regression model of the crime rate in Ukraine has been built. The crime rate is forecast for the coming years.

Key words: offense, crime, crime rate, latent crime, types of crimes, statistical analysis .

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ЗЛОЧИННОСТІ.....	7
1.1. Правова статистика як галузь статистичної науки.....	7
1.2. Правопорушення як об'єкт дослідження правової статистики.....	14
1.3. Система показників правової статистики.....	20
 РОЗДІЛ 2. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ РІВНЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ У 2005 – 2018 РОКАХ.....	27
2.1. Аналіз динаміки показників, що характеризують рівень правопорушень	27
2.2. Аналіз структури правопорушень та злочинності.....	35
2.3. Диференціація регіонів України за рівнем злочинності.....	39
 РОЗДІЛ 3. КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСІЙНИЙ АНАЛІЗ РІВНЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ.....	47
3.1. Побудова кореляційно-регресійної моделі рівня злочинності в Україні.....	47
3.2. Прогнозування показників злочинності в Україні.....	56
 ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
 ДОДАТКИ.....	65

ВСТУП

Актуальність теми. Складна соціально-економічна ситуація, фінансова та політична криза, зниження рівня життя та добробуту населення спричинили глибокі зміни у соціальному середовищі України. Ці зміни носять системний характер і значною мірою позначаються на психіці та сприяють формуванню девіантної поведінки серед населення. Наслідками таких змін є розвиток наркотизації та алкоголізації, проституція, втрата високих ідеалів, неоптимістичне сприйняття життя, відчуження від суспільства, зростання рівня правопорушень та злочинності.

Світова практика свідчить, що стабільність будь-якого суспільного устрою значною мірою залежить від стану правопорядку в країні. Тому одним з головних завдань держави є забезпечення правопорядку та законності, захист прав та свобод громадян, охорона прав та законних інтересів державних й недержавних організацій та інший соціальний контроль за правопорушеннями.

Періоди деякої стабілізації рівня правопорушень та злочинності або незначного їх зниження, як правило, змінюються зростанням їх рівня та погіршенням структури. За істотних розбіжностей у рівнях правопорушень в різних країнах визначальною тенденцією в світі, що зберігається впродовж тривалого часу, є їх абсолютне та відносне зростання. Саме тому проблема боротьби з правопорушеннями є однією з найактуальніших не тільки для України, але й для більшості країн світу. Будь які значні спроби вирішити проблему росту правопорушень у країні залежать від більш масштабних змін в економіці, політиці і суспільстві.

Питання про причини правопорушень завжди було й залишається складним. Глобальною причиною всіх правопорушень є «соціальні суперечності», які завжди існують у суспільстві. Вони призводять до того, що інтереси окремих соціальних груп, іноді окремих осіб приходять у суперечність із загальними інтересами, а тому соціальні схильності, моральні уявлення й спрямування діяльності цих людей різко відрізняються від вимог існуючого права, а звідси виникає схильність до їх порушення.

Правопорушення, передумови їх виникнення та наслідки, викликають наукову зацікавленість представників різноманітних гуманітарних та природничих наук. Медицина, історія, психологія, соціологія, юриспруденція неодноразово звертали свою увагу на дане явище. Статистичне вивчення рівня правопорушень набуває особливої актуальності та масштабів у зв'язку з тими реформами й державними перетвореннями, що відбуваються нині, а також прагнення України до європейського рівня життя.

В наш час в Україні дуже різко зростає не лише рівень правопорушень та злочинності, а також спостерігається збільшення кількості тяжких злочинів. На думку українських науковців – криміналістів, саме економічні проблеми є одним із приводів до вчинення такої великої кількості злочинів.

При цьому, географія скоєння правопорушень в Україні є неоднорідною і це зумовлено низкою факторів, властивих окремим регіонам. Саме тому при дослідженні рівня правопорушень та злочинності потрібно враховувати ці особливості та досліджувати дане явище як в цілому по країні, так і у регіональному розрізі.

Враховуючи вищесказане статистичне дослідження правопорушень та злочинності у наш час є досить **актуальним**.

Вивченню питань правової та моральної статистики присвячено значну кількість праць, як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Суттєві надбання у дослідженні цих питань належать таким вченим як: А. Геррі, Е. Галей, Д. Граунт, В. Петтіта ін. Серед вітчизняних науковців слід зазначити В.Б. Захожая, А.М. Єріну, І.В. Калачову, Н.Г. Навроцьку, Г.Г. Трофімову, В.С. Федорченко, І.О. Христич та ін.

Метою даної кваліфікаційної роботи є закріплення теоретичних знань і здобуття навичок обробки статистичної інформації, а також аналіз рівня правопорушень та злочинності в Україні.

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі необхідно вирішити наступні завдання:

- 1) ознайомитися з особливостями розрахунку статистичних показників у сфері правопорушень та злочинності;
- 2) ознайомитися з класифікацією правопорушень;
- 3) охарактеризувати найважливіші показники правової статистики;
- 4) провести аналіз динаміки рівня правопорушень та злочинності;
- 5) проаналізувати структуру правопорушень в Україні;
- 6) провести групування регіонів України за кількістю виявлених злочинів;
- 7) визначити середні показники та показники варіації рівня правопорушень та злочинності;
- 8) побудувати кореляційно-регресійну модель рівня злочинності в Україні;
- 9) побудувати прогноз рівня злочинності на майбутні періоди
- 10) зобразити графічно результати аналізу та дослідження

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є сукупність правопорушень, що скоєні в Україні.

Предметом дослідження є кількісно-якісна характеристика показників, що характеризують рівень злочинності в Україні та в окремих її регіонах у 2005-2018 роках.

У процесі дослідження були використані загальнонаукові прийоми і методи наукового пізнання. Серед них: методи статистичного зведення та групування, відносних та середніх величин, методи аналізу ряду динаміки, методи вивчення взаємозв'язків. Також застосувались методи графічного представлення даних.

Інформаційною базою дослідження, проведеного у кваліфікаційній роботі, є наукові публікації вітчизняних і закордонних вчених, нормативно-законодавчі акти України, дані офіційних статистичних збірників, електронні ресурси офіційних сайтів Державної служби статистики та державних установ, результати спостережень, опитувань та обстежень та інших методів збирання первинних даних про рівень правопорушень в Україні.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, містить список використаної літератури та додатки.

У першому розділі кваліфікаційної роботи було розглянуто методологічні та теоретичні основи вивчення правопорушень, висвітлено законодавчі та нормативні бази у сфері правопорушень, розглянуто методи дослідження, які застосовувались у наступних розділах.

В другому розділі кваліфікаційної роботи було проведено аналіз динаміки показників рівня правопорушень та злочинності в Україні, проведено аналіз розподілу кількості виявлених злочинів за окремими видами в Україні, проведено диференціацію регіонів України за рівнем злочинності.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи було побудовано кореляційно-регресійну модель рівня злочинності в Україні та зроблено прогноз на майбутні роки.

Для обробки й аналізу інформації використовувалися такі комп'ютерні програми: Microsoft Excel 2010 та Microsoft Word 2010.

ВИСНОВКИ

Злочини являють собою особливу різновидність поведінки людей і інших суб'єктів суспільних відносин. Законом регулюються тільки вчинки людей, їх дії або бездіяльність. Не можуть регулюватися нормами права думки людей або певні риси характеру. Поза своїми діями, людина не існує для закону. Якщо ж закон карає за тенденцію, за образ думок, то він служить знищенню рівності людей перед законом, роз'єднує їх. Закони, які роблять головним критерієм не дії як такі, а образ думок діючої особи – це не що інше, як позитивні санкції беззаконня. Злочин – це, перш за все, діяння (дії або бездіяльність). Він відрізняється від права і від правомірної поведінки певною сукупністю ознак. Тому, є надзвичайно важливим знати поняття злочину, його ознаки природу та сутність. Це дасть змогу у майбутньому реально боротися з наростаючою загрозою злочинності в нашій державі.

У кваліфікаційній роботі було проведено статистичне дослідження рівня правопорушень та злочинності в Україні у 2005-2018 роках.

За результатами проведеного статистичного дослідження можна зробити висновок, що за період 2006-2018 роки кількість виявлених злочинів в Україні зменшилась на 4,6 тис. злочинів або на 0,9%. А у 2018 році порівняно з 2017 роком кількість виявлених злочинів скоротила на 36,8 тис. або на 7,0%, причому кожен відсоток даного скорочення містив у собі 5,2 тис. злочинів. Найбільша кількість злочинів в Україні спостерігалась у 2016 році (592,6 тис.), а найменша – у 2008 році (390,2 тис.).

А кількість засуджених в Україні за аналізований період скоротилась на 103,2 тис. або на 58,3%. У 2018 році порівняно з 2017 роком кількість засуджених скоротилась на 3,1 тис. або на 4,0%, причому кожен відсоток даного скорочення містив 0,8 тис. засуджених.

Найвища кількість засуджених за вироками судів в Україні за аналізований період спостерігалась у 2005 році – 176,9 тис., а найнижча у 2018 році – 73,7 тис.

Слід також відмітити, що в цілому за 2006-2018 роки кількість засуджених скорочується значно прискореними темпами ніж кількість виявлених злочинів. Швидкість скорочення кількості засуджених за період 2006-2018 роки перевищувала швидкість скорочення кількості виявлених злочинів у 61 раз. Така тенденція може свідчити про не ефективну роботу правоохоронних та судових органів.

Якщо проаналізувати динаміку рівня злочинності в Україні можна зробити висновок, що за період 2006-2018 роки кількість скоєних злочинів у розрахунку на 100 тис. населення збільшилось на 10,4%, а у 2018 році порівняно з 2017 роком скоротилось на 6,5%. Максимальний рівень злочинності спостерігався у 2016 році, а мінімальний – у 2008 році.

Найбільшу питому вагу у сукупності скоєних злочинів займають злочини проти власності, а саме: 57,3% - у 2005 році та 63,5% - у 2018 році. Далі йдуть злочини у сфері обігу наркотичних засобів: 13,4% та 11,4% у 2005 та 2018 роках відповідно. Найменшу питому вагу займають злочини проти довкілля та злочини проти волі, честі та гідності, 0,4% та 0,1% відповідно.

Розрахований квадратичний коефіцієнт структурних зрушень свідчить, проте що структура злочинів у 2018 році порівняно з 2005 роком в середньому відхилялась в тій чи іншій біг на 1,98 відсоткових пунктів.

Оскільки отримане значення квадратичного коефіцієнта варіації менше ніж 33,3%, то значних зрушень у структурі окремих видів виявлених злочинів в Україні у 2005 та 2018 роках не спостерігалось. Тобто протягом всього аналізованого періоду значних змін у структурі виявлених злочинів не відбулось.

У 2005 році найбільша кількість областей – 62,5% – входять до групи з найменшою кількістю виявлених злочинів, а до групи з найбільшою кількістю виявлених злочинів входить тільки Донецька область.

В Україні у 2005 році у більшості областей кількість виявлених злочинів складала 10,7 тис. злочинів. У половини областей України кількість виявлених злочинів була менша ніж 12,2 тис. злочинів, а у половини –

більша. Середня кількість виявлених злочинів в цілому по областях України складала 17,6 тис.

Так, у 2005 році кількість виявлених злочинів в окремих областях в середньому відхилялась від середньої кількості злочинів по Україні на 21,4 тис. в кожен біг. Так як коефіцієнт варіації більше 33,3%, то сукупність областей України за кількістю виявлених злочинів не однорідна та середнє значення для неї не типове.

У 2018 році найбільша кількість областей – 41,7% – входять до групи з найменшою кількістю виявлених злочинів, а до групи з найбільшою кількістю виявлених злочинів входить тільки Дніпропетровська область.

У більшості областей України кількість виявлених злочинів складала 11,7 тис. злочинів. У половини областей України кількість виявлених злочинів була менша ніж 15,6 тис. злочинів, а у половини – більша. Середня кількість виявлених злочинів в цілому по областях України складала 18,3 тис.

Так, у 2018 році кількість виявлених злочинів в окремих областях в середньому відхилялась від середньої кількості злочинів по Україні на 20,1 тис. злочинів в кожен біг. Так як коефіцієнт варіації більше 33,3%, то сукупність областей України за кількістю виявлених злочинів не однорідна та середнє значення для неї не типове.

Проведений кореляційно-регресійний аналіз показав, що найбільший вплив на рівень злочинності оказує рівень інфляції, безробіття.

А побудований прогноз на 2021 рік свідчить про тенденцію до скорочення рівня злочинності в Україні.

Таким чином, будь-які значні спроби вирішити проблему росту рівня злочинності в країні залежать від масштабних змін в економіці, політиці і суспільстві. Злочинність стає суттєвим фактором посилення соціальної напруги і дестабілізації суспільних відносин, перешкоджає оздоровленню економіки, впорядкуванню споживчого ринку, законодавчого регулювання процесів, що охоплюють ці сфери, сприяє деформації нових форм

економічних відносин. Вона кинула виклик суспільству, поставила під загрозу здійснення перетворень, що здійснюються в Україні.

Проте усунути всі причини правопорушень неможливо, оскільки нереально ліквідувати всі суперечності, які існують у суспільстві.

Тому завдання держави - звести ці причини до найнижчого рівня, що дасть суспільству можливість ефективно здійснювати контроль та впливати,

насамперед, на злочинність. потрібно докорінно змінити і по-новому подивитися на систему заходів, направлених на правову освіченість наших громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Удотова Л. Ф. У 31 Соціальна статистика: Підручник. — К.: КНЕУ, 2002. — 376 с.
2. Правова статистика. Навчальний посібник. 2-ге правлене видання / За заг. ред. Стратонова В.М. — Херсон : Гельветика, 2014. — 288 с
3. Костецький Я.І. Соціальна статистика: Навчальний посібник — Тернопіль: Економічна думка, 2011
4. <https://arm.naiau.kiev.ua/books/pravova-statistika/parts/part1.html>
5. <https://uk.wikipedia.org>
6. Самотоєнкова О.В., Ольвінська Ю.О. Соціально-демографічна статистика: Підручник // За ред. канд. екон. наук, професора А.З. Підгорного. - Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2016. – 450 с.
7. <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/10082/>
8. Вісник Асоціації кримінального права України, 2016, № 2(7)
9. Статистичний щорічник України за 2016 рік. — К.: Консультант, 2017. — 611 с.
10. Статистичний збірник «Україна у цифрах у 2017 році. — К.: Консультант, 2018. — 241 с.
11. Статистика: Конспект лекцій для студентів II-III курсу усіх форм навчання усіх спеціальностей. (Відп. за випуск К. Д. Семенова. — Одеса: ОДЕУ, ротапринт, 2011 р. — 139 с.)
12. Опря А. Т. Статистика (модульний варіант з програмованою формою контролю знань). Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 448 с.
13. Підгорний А.З., Милашко О.Г. Статистика туризму: Навчальний посібник. — Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2014. — 204 с.
14. Нефідова Н. Р. Статистичний аналіз динаміки та структури злочинності в Україні [текст]/ Н. Р. Нефідова, Ю. О. Ольвінська // Статистика — інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових,

студентських праць. Випуск 6. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2020. – С. 44 – 49.

15. Калачова І. В., Трофімова Г. Г. Правова статистика: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 300 с.

16. В. В. Лунєєв . Юридична статистика: Навч. посіб. — М.: Юрист. 2007 р. с.394.

17. Дрьомін В. М. Інституціональна теорія злочинності та криміналізації суспільства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук: спец. 12.00.08 „Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право” / В. Дрьомін; ОНЮА. - Одеса, 2010. - 40 с.

18. Сигел Э. Практична бізнес-статистика.: Пер. с англ. М.: Вид. Дом "Видьямс", 2002. - 156 с.

19. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

20. Офіційний сайт Міністерства фінансів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/budget/expense/>

21. Публікація документів Державної Служби Статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/uk/work/region.html>

22. Офіційний сайт Головного управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>

23. Офіційний сайт ГУМВС в Україні в Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/odesa/uk/index>

24. Офіційний сайт ГУМВС в Україні в Одеській м. Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/kyiv/uk/index>